16/05/2021

Η στάση της Ορθόδοξης Θεολογίας απέναντι στα ζώα

/ Γνώμες

Γράφει ο Νικόλαος Κόϊος, Σύμβουλος Έκδοσης – Πεμπτουσία

Απέναντι στα ζώα η ορθόδοξη θεολογία τηρεί στάση σεβασμού όπως και απέναντι σ' ολόκληρη την κτίση, αναγνωρίζοντας μέσα σε αυτήν τους δημιουργικούς λόγους των όντων που εναπέθεσε ο ίδιος ο Θεός. Έτσι, όπως δίδασκε ο Άγιος Σιλουανός ο Αθωνίτης, ο άνθρωπος του οποίου η καρδιά αγάπησε διαπύρως τον Κτίστη είναι αδύνατον να μην καίεται από ευσπλαχνία προς κάθε κτίσμα[1].

Παρόμοια αντίληψη βλέπουμε στην διδασκαλία, αλλά και στο προσωπικό παράδειγμα πολλών Πατέρων και Αγίων της Εκκλησίας μας[2]. Ωστόσο, η αντίληψη αυτή δεν οδηγεί σε απολυτοποιήσεις και σε ειδωλοποιήσεις της κτίσης, έμψυχης ή άψυχης, ζωικής ή φυτικής. Η εκκλησία θεωρεί την κτίση με σεβασμό. Ο άνθρωπος πρέπει να «φυλάσσει» την κτίση, αλλά ταυτόχρονα να ζει μέσα σε αυτήν και από αυτήν.

Τα ζώα και τα φυτά χρησιμεύουν ως πηγές τροφής, βοηθοί εργασίας για τον άνθρωπο και κανένα από αυτά δεν μπορεί να αποκλειστεί. Έτσι οι ίδιοι οι Άγιοι και οι Πατέρες, οι οποίοι εξέφραζαν την αγάπη και τον σεβασμό για την φύση, δεν κατακρίνουν ούτε απαγορεύουν την κατανάλωση κρέατος, ιχθύος ή οποιουδήποτε άλλου αγαθού ή ακόμη και την χρήση τους για εργασία. Αν και σε πολλές περιπτώσεις βίων Αγίων βλέπουμε να αναπτύσσεται μία ιδιαίτερη κοινωνικότητα με τα ζώφα, θαυμαστή πολλές φορές, ποτέ δεν αναγνωρίζουν στα ζώα αυτονομημένα δικαιώματα σε σημείο που αυτά να εξισώνονται με τον ίδιο τον άνθρωπο. Γενικά, δεν μπορούν να θεμελιωθούν στην βιβλική και πατερική παράδοση οι ακραίες θέσεις που προβάλλονται από κάποιες φιλοζωικές ή οικολογικές οργανώσεις.

Βέβαια, το ότι η κτίση δεν μπορεί να απολυτοποιηθεί, δεν σημαίνει ότι η ηθική θεολογία, η οποία εκφράζεται στην ορθόδοξη κτισιολογία, μπορεί να δεχθεί την κακοποίηση και την βάναυση μεταχείριση των ζώων. Η εγκατάλειψη ζώων στους δρόμους με αποτέλεσμα τους μεγάλους αριθμούς αδέσποτων, ειδικά στην χώρα μας, βάναυσες και προκλητικές συμπεριφορές κακοποίησής τους ή ακόμη και φόνων, άθλιες συνθήκες διαβίωσης, εκτροφής και σφαγής των παραγωγικών ζώων, καταδεικνύουν ανευθυνότητα και δεν συνάδουν καθόλου προς το ορθόδοξο ήθος απέναντι στην κτίση.

Από την άλλη μεριά τα κινήματα των υποστηρικτών των δικαιωμάτων των ζώων φτάνουν στο άλλο άκρο, να θέλουν όχι μόνο να εξισώσουν τον άνθρωπο με τα ζώα, αλλά πολλές φορές να τον εκτοπίσουν προκειμένου να διαφυλάξουν τα δικαιώματα των ζώων. Γενικά δηλαδή, παρατηρείται ένα ενδιαφέρον για τα ζώα που φτάνει τα όρια της υπερβολής. Σημειώνονται μάλιστα ζωοφιλικές συμπεριφορές οι οποίες εγγίζουν τα όρια της διαστροφικής σχέσης με τα ζώα. Πόροι οι οποίοι θα ήταν πολύτιμοι για ανθρώπους που φτάνουν στο έσχατο όριο επιβίωσης, ιδιαίτερα στον καιρό της κρίσης, σύμφωνα με τους ακραίους φιλόζωους δικαιωματικά ανήκουν στα αδέσποτα ζώα διότι για την κατάστασή τους ευθύνεται ο άνθρωπος. Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι με την παρέμβαση του ζωοφιλικού κινήματος οι νομοθεσίες των κρατών, όπως φαίνεται και από τον νόμο που ψηφίστηκε από την ελληνική βουλή[3], γίνονται πολύ αυστηρές απέναντι στους ανθρώπους και υπερβολικά υποστηρικτικές απέναντι στα ζώα και τα δικαιώματά τους

Σημείο των καιρών μπορεί να χαρακτηρισθεί και το νέο νομοσχέδιο που ετοιμάζεται προς κατάθεση, το οποίο επιβάλλει οριζόντια υποχρεωτική στείρωση σε όλα τα δεσποζόμενα κατοικίδια ζώα, προκειμένου να αντιμετωπισθεί το χρόνιο ζήτημα των αδέσποτων ζώων 4. Εδώ παρατηρούμε την βάναυση επιβολή ακρωτηριασμού σε ζώα χωρίς κάποια ιατρική ένδειξη. Στο γεγονός αυτό αντέδρασε και ο Πανελλήνιος Κτηνιατρικός Σύλλογος με ανακοίνωσή του 5. Πέρα όμως από τα ιατρικά και νομικά – συνταγματικά προβλήματα τα οποία εμφανώς υφίστανται, ανακύπτουν και ζητήματα ηθικής, θεολογικής και ανθρωπολογικής τάξης. Αντί να παταχθεί η ρίζα του κακού στον έσω άνθρωπο, η πλεονεξία και η κενοδοξία οι οποίες οδηγούν σε ανεύθυνες συμπεριφορές, η κοινωνία οδηγείται στην παράχρηση της κτίσης με το πρόσχημα της φιλοζωΐας. Θυσιάζει την σωματική ακεραιότητα των ζώων με πρακτικές που παραπέμπουν σε εποχές ολοκληρωτισμού, μη σεβόμενη την φυσική τους λειτουργία η οποία αποτελεί έκφραση των δημιουργικών λόγων, τους οποίους εναπέθεσε σε αυτά ο ίδιος ο Δημιουργός.

Η ανθρωπότητα ιδιαίτερα στις δυτικές κοινωνίες διανύει μία εποχή ατομοκεντρισμού και απομόνωσης. Ο αριθμός των ανθρώπων που καταλήγουν στη ζωή μόνοι τους αυξάνει ραγδαία. Η αναπλήρωση του κενού της συνύπαρξης του ανθρώπου με τον συν-άνθρωπο, είτε πρόκειται για σύντροφο είτε για φίλο, με την συντροφιά ενός ζώου είναι φαινόμενο το οποίο έχει παρελθόν αρκετών δεκαετιών στον δυτικό κόσμο. Τα ζώα αναδείχθηκαν σε φορείς κοινωνικότητας σε τέτοιο βαθμό, ώστε να ασχοληθεί με το θέμα αυτό και η επιστημονική έρευνα σε πολλά επίπεδα 6. Το φαινόμενο αυτό έχει σίγουρα αρκετά βαθειά αίτια τα οποία μπορεί να ερευνήσουν οι επιστήμες της ψυχολογίας και της κοινωνιολογίας.

Υπάρχουν βέβαια και τα κατοικίδια ζώα εργασίας τα οποία υπηρετούν τον άνθρωπο σε διάφορες δραστηριότητες της ζωής του (φύλαξη χώρων και ποιμνίων, οδηγοί τυφλών, κυνήγι κ.ά) πράγμα που συνοδεύει την ανθρωπότητα σχεδόν από την εμφάνισή της στον κόσμο. Η συνεργασία του ανθρώπου με τα ζώα αποτελεί μία εικόνα της οργανικής σχέσης κτίσεως και ανθρώπου και όχι μίας μουσειακής και ιδεολογικοποιημένης σχέσης η οποία δυστυχώς τείνει να γιγαντωθεί στις μέρες μας.

Η χριστιανική στάση απέναντι στα ζώα καθώς και η σχέση μαζί τους πηγάζει από την στάση του χριστιανού απέναντι σε ολόκληρη την κτίση. Ο σεβασμός και η τιμή της κτίσεως έχει για την Εκκλησία βαθύ θεολογικό αλλά και κοινωνικό περιεχόμενο. Είναι συνδεδεμένος άρρηκτα με την λατρεία και την τιμή του «*Κτίστου των απάντων*» και την αγαπητική σχέση με τον πλησίον, έχει τόσο κατακόρυφη όσο και οριζόντια διάσταση. Δεν δικαιολογείται να προτάσσεται η άλογη κτίση σε σχέση με τον κατ’ εικόνα Θεού πλασθέντα άνθρωπο. Η ορθή σχέση του ανθρώπου με τον Θεό και τον πλησίον ωστόσο αποτελεί και την βάση για μία

υγιή σχέση του ανθρώπου με την υπόλοιπη κτίση.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ:

1. Αρχιμ. Σωφρόνιος, *Ο άγιος Σιλουανός ο Αθωνίτης,* Έσσεξ Αγγλίας 2003, σ. 113.

2. Σωτήριος Μπαλατσούκας, *Οι Άγιοι και το φυσικό περιβάλλον,* Θεσσαλονίκη 2010.

3. Βλ. *Νόμος 4235/2014*.

4. *http://www.opengov.gr/ypes/?p=7918*

5. *http://www.e-artemis.gr/525879/news/last-news/%CF%80%CE%B1%CE%BD%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%AE%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%84%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%B1%CF%84%CF%81%CE%B9%CE%BA%CF%83%CF%8D%CE%BB%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%BF%CF%82-%CE%B4/?fbclid=IwAR3RFbn8oCqaFXurKBLShu3rTk34LmkgDztuI_PNa2gdVdNZCTI-daid1FM*

6. Βλ. Adolf Portman, *Das Tier als soziales Wesen,* Zürich 1953.

Ο Νικόλαος Κόϊος είναι αν. καθηγητής Χριστιανικής Ηθικής και Βιοηθικής και Διευθυντής του Προγράμματος Ιερατικών Σπουδών στην Ανώτατη Εκκλησιαστική Ακαδημία Θεσσαλονίκης.